

Nr 27.

Av herr **Paulsen**, *angående lagstiftning om rätt för sparbanker att utlämna krediter utan annan säkerhet än den, som kan ligga i den creditsökandes personliga kvalifikationer.*

En strävan, som bör ligga oss alla om hjärtat, är att inom samhället skapa sådana förhållanden, att medborgarna erhålla i görligaste mån lika villkor vid sin start inom samhällslivet. En del vägar hava försökts i detta syfte, men ännu återstår mycket att göra. Alltjämt spelar tillgång eller icke tillgång till kapitalresurser en oerhörd roll för den enskilde medborgaren redan vid valet av levnadsbana. Samma förhållande råder, om en person, som tillhör de egendomslösa medborgargrupperna, vill arbeta sig vidare framåt i samhället.

En jordbruksarbetare, som önskar få en egen gård, en annan arbetare eller affärsanställd, som önskar att starta en egen rörelse eller att förkovra sig i sitt fack genom studier, ser sig hindrad av omöjligheten att anskaffa erforderligt kapital. Enahanda hinder möter ofta för den, som önskar förvärva sig ett eget hem.

Jag vill ingalunda förneka, att många lyckas att övervinna det hinder, jag avser, tack vare hjälp av andra människor; för det mesta i form av borgen. Den hjälpen kan dock ibland visa sig tveeggad, ty tjänst föder gentjänst. Denna regels tillämpning kan en dag resultera i att den hjälpte stjälpes av sin ursprunglige hjälpare, som han av helt naturliga skäl icke ansett sig kunna vägra en återtjänst.

Kunde man åstadkomma krediter, för vilka långivaren ej krävde annan säkerhet än vad låntagarens egen hederlighet, energi och sparsamhet erbjöde, så vore mycket vunnet.

Vi hava i vårt land ett stort antal penninginstitut, som från en ringa början vuxit ut till betydande faktorer inom landets ekonomiska liv. Jag avser våra sparbanker. Deras ursprung är av ideell natur. De tillkommo för att till säker placering och förräntning mottaga de ringare medborgarnas medel. Efterhand hava deras verksamhetsformer ökat och det torde icke vara någon överdrift att påstå, att de numera äga en lika stor betydelse för lånemarknadens förbilligande som för åstadkommande av efter omständigheterna bästa möjliga förräntning utav folkets sparmedel.

Sparbankerna hava numera nått en sådan konsolidering och styrka, att

de böra kunna, utan att insättarnas intressen på något sätt äventyras, användas som hjälpmedel i större utsträckning än tidigare för åstadkommandet av förbättrade sociala förhållanden. Jag är även övertygad, att sparbankerna själva med glädje se en sådan utveckling.

Förvisso skulle deras säkerhet icke på något sätt äventyras, därest man i sparbankslagen inrymde möjlighet för dem att inom vissa gränser utlämna mindre krediter till mindre bemedlade, för hederlighet, energi och sparsamhet kända personer utan annan säkerhet än vad kredittagarens egen utfästelse innebure. Jag benämner i det följande denna kreditform »personkredit».

För att icke säkerhetskraven på sparbankernas penningplaceringar skola rubbas så, att det äventyrsmoment, som kan ligga i dylika av mig avsedda personkrediter, må kunna anses mindre tilltalande, kunde man begränsa rätten att utlämna dylika krediter till viss procent av den kreditgivande sparbankens insättarbehållning eller kanske ännu hellre sparbankens egna fonder; i sistnämnda fallet förslagsvis tio procent av de egna fondernas samlade belopp.

De svenska sparbankernas egna fonder lära uppgå till cirka 375 miljoner kronor.

Beloppet av de enskilda personkrediterna torde icke behöva sättas högre än till 5 000 kronor. I allmänhet lärer väl den person, som önskar en sådan kredit, icke hava behov av så stort belopp, varför det förefaller mig troligt, att man kan räkna med ett medeltal om högst 2 000 kronor för varje sådan kredit.

Med det tillåtna procenttal av fonderna, som jag förslagsvis angivit, skulle alltså införandet av personkrediten betyda, att cirka 18 750 personer kunna verksamt hjälpas.

Man kan med avseende fäst å sparbanksstyrelsernas egen önskan att undvika förluster utgå ifrån, att personkrediter icke komma att beviljas andra än sådana personer, som allmänt gjort sig kända såsom synnerligen pålitliga och duktiga. Vill man emellertid i säkerhetens intresse ytterligare kringgärda denna kreditform med säkerhetsföreskrifter, så skulle man kunna föreskriva skyldighet för vederbörande sparbanksstyrelse att inhämta särskilda yttranden angående den kreditsökande från en eller flera för vederhäftighet kända personer i besittning av ingående kännedom om den kreditsökande och hans kvalifikationer. Jag förutsätter, att dylika krediter icke må utlämnas till andra personer än dem, som äro bosatta inom vederbörande sparbanks verksamhetsområde.

Man kunde även uppställa krav, att den kreditsökande skulle vara skyldig förete bevis, att han själv i besparingar såsom medlem i sparklubb eller eljest åstadkommit ett belopp, som uppginge till viss del av den önskade krediten. Detta krav borde dock icke vara absolut, eftersom omständigheter kunna förekomma, vilka göra det omöjligt att även med den allra

hästa vilja åstadkomma besparingar på en redan i och för sig knapp inkomst. Jag avser sådana fall som:

- 1) genomgången sjukdom,
- 2) underhållsskyldighet gentemot föräldrar, egen familj eller andra anhöriga,
- 3) oförvårdad arbetslöshet;

allt omständigheter, som kunna hava slukat tidigare besparingar.

Denna uppräknings är icke avsedd att vara uttömmande. Jag har emellertid genom den velat framhålla, att en person, som gjort sig känd såsom en första klassens medborgare, icke får uteslutas från de fördelar, som den avsedda kreditformen obestriddligen innebär, därför att han på grund av olyckliga omständigheter icke kunnat åstadkomma besparingar.

För att få en uppfattning om vilka vådor, som kunna vara förbundna med en sådan kreditform som den föreslagna, har jag vänt mig till den sparbank, som enligt »Sveriges Officiella Statistik, Sparbanker, Allmän Sparbanksstatistik. År 1936 av Statistiska Centralbyrå» år 1936 hade den största stocken »lån mot borgen och dylikt», nämligen Torna Bara och Harjagers Härads Sparbank. Denna sparbanks stock av lån mot pant av borgen och dylikt uppgick, enligt den officiella statistiken, år 1935 till 4 279 427 kronor och år 1936 till 5 189 020 kronor. Enligt av sparbanken själv till mig lämnade uppgifter uppgick samma lånestock år 1937 till 5 913 219 kronor och år 1938 till 6 544 395 kronor.

Sparbanken har företagit en undersökning för utrönande av huru stor del utav de under ett vart av nämnda år till betalning förfallna amorteringarna på ifrågavarande lånestock icke guldits av låntagaren utan av hans löftesmän. Samtidigt har sparbanken undersökt de låns kapitalåterstod (här nedan för enkelhets skull kallad riskkapital), beträffande vilka löftesmännen måst göra utlägg.

Undersökningen visar följande resultat (ören utlämnade):

År	Lånestockens storlek	Av löftesmän inbetalda amorteringar	Riskkapital
1935.....	4 279 427	55 320	204 834
1936.....	5 189 020	50 220	189 023
1937.....	5 913 219	65 944	214 114
1938.....	6 544 395	57 832	166 040
Summa	21 926 061	229 316	774 011
Medeltal	5 481 515	57 329	193 502

Av den verkställda undersökningen framgår, att beträffande en lånestock om i medeltal 5 481 515 kronor hava låntagarna med ett lånebelopp

om i medeltal 193 502 kronor överlåtit åt sina löftesmän att betala. Undersökningen ger sålunda till resultat en riskprocent om 3,53. Utav undersökningen kan vid en jämförelse mellan lånestockens medeltalsstorlek och medeltalet av de genom löftesmännen betalda amorteringarna vidare dragas den slutsatsen, att risktalet per år uppgått till cirka 1,04 procent.

Det kan måhända synas riktigare att jämföra löftesmännens förlustsiffror och det så kallade riskkapitalet med beloppet av de amorteringar, som verkställts å lånestocken. I detta hänseende har jag dock tillgång endast till siffrorna för 1937 och 1938.

År	Amorteringarnas belopp	Av löftesmän inbetalda amorteringar	Riskkapital
1937.....	2 684 473	65 944	214 114
1938.....	3 495 780	57 832	166 040
Summa	6 180 253	123 776	380 154
Medeltal	3 090 126	61 888	190 077

Förhållandet mellan amorteringarnas medeltal för de 2 åren och riskkapitalets medeltal blir med detta beräkningssätt cirka 6,15 procent och risktalet per år 2 procent.

Jag vill med utgångspunkt från de nu erhållna högre procentsiffrorna och de förslagsvis angivna villkoren för personkrediterna lämna ett exempel:

En sparbank med egna fonder om 3 000 000 kronor har utlämnat personkrediter till fulla medgivna beloppet 300 000 kronor. Förlusten per år efter 2 procent blir 6 000 kronor. Emellertid har sparbanken på dessa krediter haft en marginalränta (skillnaden mellan inlånings- och utlåningsräntan) om förslagsvis 1½ procent. Den verkliga förlusten blir då 6 000 — $\frac{1,5}{100} \cdot 300\,000 = 6\,000 - 4\,500 =$ slutlig förlust 1 500 kronor. — Jag förutskickar, att den verkställda undersökningen icke kan anses uttömmande, lika litet som mitt exempel må anses normerande, men jag har ansett det äga värde att förebrija ett åskådningmaterial, även om det må anses bristfälligt.

Enligt min mening bör, även om man utginge ifrån, att personkrediterna komme att visa samma eller till och med högre siffror än vad jag ovan fått fram, detta icke alls kunna verka avskräckande med hänsyn till sparbanksinsättarnas säkerhet. Emellertid läser man kunna utgå ifrån, att motsvarande siffror beträffande personkrediterna komma att visa sig betydligt gynnsammare, eftersom prövningen av kreditsökandens *egen* per-

Bihag till riksdagens protokoll 1944. 4 saml. Nr 19—27.

son av ovan anförda skäl kan förutsättas bliva avsevärt rigorösare än beträffande en kreditsökande, som ställer borgen.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagens i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att utredning verkställes angående lagstiftning om rätt för sparbanker att utlämna krediter utan annan säkerhet än den, som kan ligga i den kreditsökandes personliga kvalifikationer, samt att de förslag, vartill utredningen må föranleda, föreläggas riksdagen.

Stockholm den 14 januari 1944.

Anders Paulsen,
Arlöv.
